

ARGENTÍNA HATÁROZOTT ESZMÉNYKÉPE

M I G U E L   Á N G E L   I R I B A R N E

„Egész életemre szóló határozott eszményképet alakítottam ki Franciaországról. Ezt érzéseim éppúgy sugallták, mint értelmem. [...] Ösztönösen hiszek abban, hogy a Gondviselés csodálatos sikerekre vagy elrettentő balsorsra szánta. Ha mégis úgy fordul a kocka, hogy tetteit és történelmét középszerűség jellemzi, akkor az az érzésem támad, hogy ez olyan lehetetlen eltévelyedés, amely a franciák hibáinak és nem a haza nemtőjének tulajdonítható”¹ – ezeket a mély benyomást keltő szavakat Charles de Gaulle tábornok véste elménkbe *Háborús emlékiratainak* első, a riadónak (*l'appel*) szentelt kötetében, melyet 1940. június 18-án, a német fegyverek előtti kapituláció miatt kialakult reményvesztettség közepette fogalmazott meg honfitársainak. Merthogy akadt egy olyan vezető, akiben megvolt a képesség, hogy megalkosson egy ilyen felhívást; ennek utóhatása pedig az, hogy öt évvel később Franciaország a győztesek asztalánál foglalt helyet.

Ismételjük meg: „határozott eszménykép”! E kifejezés üzenete az, hogy a nemzet nemcsak „vér és föld”, hanem egyúttal olyan meghatározott minőségi, eszményi vagy szellemi elem, nevezzük bárhogy is ezek közül, amely alapvetően körvonalazza a jelzett egységet a népek összességében, s így, úgymond, *sorsközösségként személyesíti meg a mindenségben*.

ARGENTIN KÜLDETÉS

Nem olyan nehéz de Gaulle szavait a mi nemzetünkre alkalmazni. A legvilágosabban látó utazók, nem sokkal az első centenárium (1910) után, valami elrejtett egységét láttak benne. Georges Clemenceau számára Buenos Aires egyenesen egy befejezetlen birodalom fővárosának hatott. José Vasconcelos mexikói filozófus, politikus számára Amerikában Argentína jelenti a spanyol gyarmatosítás legnagyobb sikerét. A balti német filozófus, világutazó Herman von Keyserling gróf szerint országunk azonos „a mediterrán ifjúsággal”.

Mármost nemzetet mondani annyi, mint küldetést mondani, ahogyan ezt oly helyesen állapította meg José Ortega y Gasset. A nép nemcsak azért egyesül, hogy együtt létezzen, hanem azért is, hogy csináljon valami közöset a világban. Ahogyan Jordis von Lohausen taglalja, „csakis a küldetés elismerése változtatja a népeket nemzetekké. Ez az elismerés mozdítja őket a világpolitika színpadára, és hívja fel arra, hogy eljuttassák szerepüket. [...] Valamely népnek közös múltja van; egy nemzet közös jövőben reménykedik. A népnek hazája van, vagyis országa, amely őseié volt; egy nemzet a gyermekei számára keres országot.”²

1 Charles de GAULLE: *Háborús emlékiratok*. ford. LOSONCZI János, Gondolat, Bp. 1973. 7.

2 Lásd bővebben: Heinrich JORDIS VON LOHAUSEN: *El coraje para el poder*. Grupo Editor Latinoamericano, Buenos Aires, 1994.

Meggyőződésünk, hogy országunk sajátos, különleges küldetése abban volt és van ma is, hogy a régióban és a szubkontinensen elmélyítse és teljessé tegye azt a több évszázados hispano-római művet, amely eredendően az ibériai korona alatt fejlődött ki. Ahogyan Róma a görögség kútjából ivott,³ úgy ivott amazéból Spanyolország; valaminek az átadása azonban nem ismétlés, hanem hasonló alapelvek és értékek megtestesítése eltérő környezetben, vagyis a keveredés [*mestizaje*]; ami alapvetően a biológia világában történik, de áttételes

Kultusz – A Nemzeti Zászló Történelmi Emlékhelyének főépülete (Ángel Guido–Alejandro Bustillo, 1943–55) az argentinai Rosarióban (Wikimedia Commons)

3 Vö. Rémy BRAGUE: *La voile romaine*. Gallimard, Paris, 1992.

visszaverődése a kultúrára is kihat. Az első európaiak, akik benépesítették e földeket, nem voltak argentinok, mint ahogy az őslakosság sem volt az. Egybeolvadásuk ugyanabban a szellemi kohóban ment végbe: ez volt az, ami megteremtette a kreol társadalmat, amely a mi „eredendő népünk”. E vállalkozás időbeni folytonossága és térbeli kiterjedése azt jelentette Argentína számára, hogy hosszú évtizedeken át ott volt Latin-Amerika élbolyában, s közben arra törekedett, hogy ezeket a népeket felemelje a releváns történeti idő színvonalára. Ezért Rodolfo Irazusta argentin író és politikus – aki egyébként szigorú kritikusa volt annak a Julio Argentino Roca tábornoknak, akinek meg kellett hódítania a bennszülött nomádok által lakott „sivatagot”⁴ – is elismeri, hogy ama hőseposz

„valami nagyszerű jelentést hordozott. Egy olyan évszázados vállalkozás befejezése volt, amely Amerikának a fehér rassz általi elfoglalásában, a kereszténység elterjesztésében, valamint az európai kultúra meghonosításában érhető tetten, ez utóbbi egyik legkiválóbb megtestesítője pedig a spanyol állam.”

Ami azt illeti, hogy maguknak a függetlenségi háború politikai-katonai vezetőinek (José de San Martín, Manuel Belgrano), akik, jóllehet nem voltak tulajdonképpen értelemben vett értelmiségiek, határozott elképzelésük volt a megszilárdítandó rendről: liberális konzervatívok voltak, felvilágosultak, ámde nem felforgatók, akik sokkal közelebb álltak a spanyol Gaspar Melchor de Jovellanoshoz, mint a francia Robespierre-hez.

Ez a civilizatórikus politika határainkon túlra is kisugárzott, és hozzájárult ahhoz, hogy Argentínát olyan dicsfény övezze, amely még egy vagy két nemzedékkel ezelőtt is hatott a szomszédos országokra. Kijelenthetjük, hogy országunk olyan tárgykörre vált, amelyet a katalán–spanyol esszéíró, Eugenio d’Ors bízvást „küldetési politikának” nevezne. S ezt nem elsődlegesen teológiai értelemben mondjuk: az 1853-as alkotmány szerzői között voltak olyanok, akik a keresztény hitet mondhatták magukénak, miközben másokat többé-kevésbé a szkepticizmus befolyásolt, azonban mind az egyik, mind a másik megszavazta az Alkotmány 67. paragrafusának 15. cikkelyét. Ez arra kötelezte a Kongresszust, hogy „örizze meg az indiánokkal való békés bánásmódot, és mozdítsa elő a katolicizmusra való áttérésüket”. Ama kongresszusi küldöttek között – ezeknél is, azoknál is – arról volt szó, hogy vessenek el a bennszülött lakosság „gettósítására” irányuló minden tendenciát, és a lakoságnak ezt a részét minden további nélkül emeljék be a mi ökumenénkbe. S ez a hozzáállás csak erősödött attól a nagy bevándorlástól kedve, amely 1860-tól 1914-ig tartott, mert megújította és megszilárdította démoszunkban az európai összetevőt. Ezt követte a ’30-as és ’40-es évek jelentős belső migrációja, ugyanis ennek következtében – különböző arányokban – az ország összes régiójára kiterjedt a szociokulturális integráció.

realizmus, patriotizmus, regionalizmus

NÉP, NEMZET, RÉGIÓ

Kétségtelen, hogy valamely meghatározott patriotizmus körvonalait érezhetően befolyásolja a szóban forgó népesség etnikulturális összetétele.

Ebben az értelemben említésre érdemes, hogy a miénk bizonyos mértékig *telepes patriotizmus*, mégpedig olyan telepeseké, akik egymást követő hullámokban értek partot. Mindez immár fél évezrede indult, s tartott egészen egy évszázaddal ezelőttig. Ez a patriotizmus különbözik az észak-amerikaitól, amennyiben nálunk volt bizonyos mértékű biológiai keveredés az őshonos lakossággal.⁵ Ám ez utóbbi lakosság csekély sűrűsége, tetézve technológiai

4 Sivatagi hadjárat: az 1870-es években lezajlott katonai hadjárat a patagóniai sivatagi területek elfoglalására; a hadjárat során több mint ezer mapuche indiánt öltek meg, 15 ezret áttelepítettek. A helyüket elfoglaló telepesek az ország éléskamrájává változtatták ezt a területet. (A ford.)

5 Az ország kifejezetten őshonos lakosságát jelenleg két százalékra becsülik, a kevert jellegű lakosság pedig valamivel több mint ötödét adja Argentína 48 milliónyi lakosának. (A ford.)

elmaradottságukkal (nagy részükben vadászok és gyűjtögetők) egy sokkal kevésbé kikövetelő – vagy befolyásoló – találkozástípust hozott létre az európai emberrel, mint amilyen találkozásra olyan országokban került sor, mint Mexikó, Peru, Guatemala stb. S ez azzal az eredménnyel járt, hogy napjainkban Argentína, Uruguay, Brazília délkeleti része és Chile képezi az európai jellegű lakosság legnagyobb tartálékát a déli féltekén.

Hasonlóképpen, már Arisztotelésztől kezdve tudjuk, hogy vannak szociológiai feltételek, melyek biztosítják a kormányzati formát. A köztársaságnak nincs jövője széles körű középosztály nélkül. Ehhez manapság azt tehetjük még hozzá, hogy a felfelé irányuló társadalmi mobilitás állandósága az, ami a legjobban hozzájárul a köztársaság megszilárdulásához: ez önmagában véve fontosabb tényező, mint a lakóinak átlagjövedelmét mutató ábra. Világos, hogy Argentína sok évtizeden át élvezte e minőség előnyeit a konzervatív, a radikális, a katonai vagy a peronista kormányzatok alatt. Ki merjük jelenteni, hogy az irányváltoztatás kezdetét, amikortól elmozdultunk a jelenlegi dekadencia felé, abban az időszakban lehet fellelni, amelyben az említett mobilitás megtorpant, hogy aztán később meg is forduljon.

Bármilyen legyen is a mi nagy történeti balesetünk dátuma, vitathatatlan, hogy eljöveteletét állandósították, hatásait pedig súlyosbították politikai osztályunk nagy részének ostoba irányultságai. Az állam túlzásba vitt gyámkodásának elképzelése, amely a különböző pártokat áthatja, ugyanakkor szakadatlanul közreműködött abban, hogy az állampolgárok gazdasági, kulturális és nevelési viselkedésmódjait tartósan és egyre növekvő mértékben alávegyék az állami hatalomnak, amely viszont korrelációban van a lefelé irányuló, elkerülhetetlen nivellálódással. Probléma az, hogy lakosságunk jelentős hányadának ilyen szolgálai állapotban való tartása (Hilaire Belloc) az említett politikai osztály számára valóságos „fiziológiai” feltétellé vált, ahogyan ezt a brazilok mondják. A valódi vezetés hiánya viszont fokozatosan elvezet a politikai viszonyok teljes körének „lekötelezetté tételéhez” [*clientelizar*]. S az ilyen viszonyok haszonélvezőitől nehéz elvárni, hogy azon feltételek megváltoztatásának szenteljék magukat, amelyben maga a rendszer, velük együtt, mozog. Ezért van szükségünk a valóban hősi irányító kisebbségre, hogy magával ragadja a határozatlanokat és a kishitűeket.

REALISTA PATRIOTIZMUS

Az argentin patriotizmus realista. Tudjuk, hogy a globális-progresszív forgatókönyv olyan ideológia, melytől magunkat meg kell védeni; ámde a globalizáció olyan technikai-gazdasági keret, mellyel viszont számolnunk kell. A mi modellünk azonban semmi esetre sem az Európai Unióét követi. Mi a nyitott regionalizmus mellett állunk ki, amely, Brazíliához és Chiléhez kapcsolódva, a mindkét óceánra kiterjedő kritikus tömeget jelenti; ez szükséges ahhoz, hogy hallassuk hangunkat, amikor a világ geostratégiaiilag a szemünk előtt formálódik át. S tesszük ezt egy olyan világban, amely – kétség nem fér hozzá – érzékelhetően különbözni fog majd attól, amely egészen egy negyed évszázaddal ezelőttig fennállt. ■

(Fordította: Csejtei Dezső)

Lobogó lelkesedés – Argentín zászló a 2010-es világbajnokságon a dél-koreai válogatott elleni mérkőzésen, Johannesburgban
(Flickr, Drew Douglas felvétele)